

quidem nostra in Sanctitatem Vestram deuotio, ut Sanctitas ipsa tali officio fungeretur.

Idque exosebat reipublicæ salus, ne uberior ignis incenderetur, licet ex ipso affectu potius potuerit Gallos ipsos tunc aliquandiu in itinere detentos, ut a sacri Imperii ciuitatibus Lucensi et Senensi pecuniam ac tormenta ad bellum contra nos et regnum nostrum disponendum extorquerent: ut quietum ipsius Senensis ciuitatis statum tunc perturbarent: Tyrannos intromitterent, ac pro eorum uoto ciuitatis gubernium mutarent: eam ciuitatem a sacri Imperii deuotione omnino diuertere satagentes. Nouas interim copias in terris ac patrimonio Ro. ecclesiæ ex ipsis pecuniis ab Imperialibus ciuitatibus extortis, congerentes: quibus ad regni nostri inuasionem inimiciores ac potentiores esse possent: nec tanta erat in his urbanitas ut ab eiusmodi inuasionem diutius immorari seu retrahi, possent, ni Deus Opt. Max. uictoria apud Ticinum collata, eorumque rege captiuo tantum terrorem incussisset: ut non amplius de inuasionem, sed potius de eorum salute et fuga cogitare uisi fuerint. Sed ait, V. S. quod si societatem eorum sequi uoluisset; maxima eidem præmia non solum non proponebantur, sed etiam parata essent. At qui quæ ratio, que iusta causa, quis honestus color. V. Sanctitatem directum eius feudi dominum monere debuisset, ad iuuandam inuasionem contra proprium feudatarium nil tale merentem nec tale facinus cogitantem, absentemque, nec monitum, nec impetum, nec de aliqua iusta causa subtrahendi feudum conuictum. Tenebatur enim V. Sanctitas iure feudi, tanquam directus illius dominus, potius nos in feudo tueri, quam inuasoribus aditum dare, aut se socium inuasionis præstare. Eodem enim ordine quo tenetur uasallus pro feudo domino seruire, eodem ordine tenetur dominus uasallum in feudo tueri. Et ex quibus causis uasallus feudum amittit, ex eisdem causis dominus directæ proprietate feudi, illiusque directo dominio priuatur. Est enim ipsius feudi natura: ut ultro, citroque oblationem pariat. Facile quidem fuisset improvisum regnum, ac ad defensionem non paratum, nil tale metuens agredi, et forsitan in parte occupare. Sed an id fieri licuisset, an hæc pastorali officio conuenissent, cogitet S. V. Quæ enim præmia offerri poterant, quæ Christi Vicarium ad tam immane facinus induxissent? Sanctius itaque tunc consultum extitit V. Sanctitati, ut præmiis illis neglectis, non tentaret, quod forsitan pro uoto non successisset: nec tentatum, coeptumue consummari potuisset. Sicque merito (ut inquit S. V.) plus apud eam ualuisse debuerunt amicitiae nostræ merita, quam præmium ullum. Verum etsi meliorem præsumptionem amplecti uelimus, nilque de intrinsecis S. V. cordis indicare præsumamus, quod uero Christi Vicario non congrueret: non tamen pro comperto habemus, quid cessante uictoria San. V. actura fuisset, quæ iam sub ancipiti Marte statum Mediolani colore sequestri, ac depositi, a nostrorum ducum manu, et protectione eripere, ac in sua potestate (quandiu de pace tractaretur) reponere, et reducere conabatur. Quæ etiam, ut ad id nos, et duces nostros cogeret, illorumque uires minueret, ac necessitatem induceret, asserens antecessoris foedus successorem non ligare. Curauit (ut aiunt) non solum Florentinorum aliorumque potentatum præsidia, quæ ex Adriani foedere ad contributionem defensionum debebantur, subtrahi et denegari. Verum et nostris Venetorum præsidia ad quæ particulari foedere tenebantur, substulisse dicitur: iis suadendo, ne suas copias (ut tenebantur) nostris iungerent: ut sic nostri, omni foederatorum auxilio destituti, priusquam in campum

prodirent, hostesque adorirentur, coacti fuerint, non sine summo labore, et nostris, ac Sereniss. Archiducis fratris nostri impensis, novas tum equitum, tum pedum copias ex Germania educere, et cum his exercitum nostrum augere: quo bellum aggredi speratamque uictoriam nancisci possent. Subdit eadem Sanctitas quod sequuta nostrorum uictoria contra Gallos, cum omnis sibi sublata contentio uideretur, sineque cupiditatis et partium suspitione, nobis etiam foederis uinculo hæere posset, magnumque in nobis Italiæ beneficium, et christianitatis totius positum arbitraretur, non solum foedus firmavit, sed quo nostri duces egenes pecuniæ exercitum alere ac sustinere possent, centum illis deditur ducatorum millia: conditione apposita, ut si de foedere aliqua nobis dubitatio oriretur illa S. V. pecuniæ restituerentur. Fatemur quidem Pater Beatissime uictoriam illam, omnem sibi contentionem merito sustulisse, sineque cupiditatis (a qua semper fuimus alieni) partiumque suspitione (cuius nulla suberat causa) nobis hæere potuisse: omnique ratione arbitrandum fuisse, ea in re totius Italiæ ac christianitatis beneficium repositum, ni zizaniam seminaret, illius fructum suffocasset. Diffitemur tamen eam in foedere conditionem appositam, quod si dubitatio oriretur, pecuniæ nostris ducibus soluta. V. S. restituerentur. Quandoquidem ipsius rei gestæ seriem longe aliter se habere constat, nec de tali conditione ulla in ipso foedere mentio facta appareat. Verum in quodam articulo separato, et a capitulis foederis penitus excludo, enarretur. Quod cum V. S. ad satisfaciendum exercitui nostro, in Italia existenti, ciuitatesque et oppida Sanctæ Ro. ecclesiæ subiecta, ac oppressionibus militum subleuanda, salutemque et tranquillitatem Italiæ custodiendam, summam pecuniæ inter. V. S. nostrosque oratores expressam, suo et excelsæ reipublicæ dominorum Florentinorum nomine se soluturam promississet: quæ pro tunc ad sexaginta millium ducatorum auri erat ascensura. Oratores nostri idem Ve. S. sub iuramento promiserunt, quod casu quo foedus cum ipsis nostris oratoribus percussum, et capitula in ipso foedere contenta, non approbaremus, nec ratificaremus: omnis summa pecuniæ, quæ per V. Sancti. ac per dominos Florentinos soluta fuisset, eidem Sanctitati Florentinis integre restitueretur: cum ea adiectione, quod donec restitutum integre et plene facta foret foedus interea, et omnia ipsius foederis capitula, ad unguem obseruarentur. Cum itaque foedus ipsum, ac singula capitula in eo foedere comprehensa, quam primum ad nos delata fuere, rata et grata habuerimus, nostræque ratificationis literas cum ipsorum capitulorum foederis insertionem, in forma debita expeditas uestræ Sanctitati exhibere fecerimus: quas et uidit, et legit, et palpauit, et dando suas reciprocas retinere potuit, inficiari non potuit, quin purificata fuerit per nos conditio illa, qua deficiente pecuniarum restitutio erat fienda. Quæ quidem conditio, et particularis conventio, prout illius uerba sonant, nequaquam nos urgebat ad alia extrinsecus accedere, aut separatim gesta, uel tractata. Quin immo potius, etiam si nullus restitutioni locus esset (cuius tamen contrarium ostenditur) seruandum tamen erat foedus interim, a quo iuxta ipsius separati articuli seriem sine pollicitorum uiolatione excedi non potuit: nec ad contraria foedera licite deueniri ualuit. Sicque satis erronee, et (salua pace sit dictum) præter ueritatem refertur, quod idem foedus non plene a nobis acceptum, nec probatum fuerit: qui et plane et integre (ut præfertur) omnia in foedere contenta probauimus, rataque habuimus: nil penitus de contentis in

eo, nec etiam syllabam, aut literam omittentes. Quod si uestra Sanctitas huiusce nostræ ratificationis literas recipere, suasque reciprocas (ut par erat) tradere renuit: ni simul traderetur ratificatio duorum aliorum articulorum, de quibus extra ipsum foedus per scripta particularia, nobis tamen inconsultis, separatim et ad partem tractatum fuerat: ad quorum approbationem ex ui foederis (ut præmittitur) non astringebamur: nil est quod culpæ nostræ ascribi ualeat, si foedus illud minime obseruatum, sed potius inde uiolatum extiterit. Ab hac enim culpa et labe omnino alieni sumus. Et ut id plane liqueat: placet illorum duorum articulorum extrinsecus tractatorum substantiam referre: causasque disserere: quibus non ita passim per nos approbandi uiderentur. Ex his enim duobus articulis separatim, alter salis in statu Mediolani distribuendi, cum id a nostris oratoribus sua Sanctitas exposceret: ut iuxta foedus per nos cum Leone percussum curarem cum Duce Francisco Sforcia sal eisdem modis, et conditionibus a sede et camera Apostolica recipi. Nostrique oratores ad id respondissent: non esse amplius nobis Ius utilis domini Ducatus Mediolani, prout antea fuerat cum Leone, data iam per nos eidem Duci inuestitura, sicque rem cum ipso Duce necessario decidendam esse: tandem ipsi oratores nostri, non expresso quod id nostro nomine agerent, simpliciter V. S. medio eorum iuramento promiserunt, quod Illustris Vicerex curaret, ut Illustris Dux Mediolani cum V. San. pro huiusmodi sale conueniret. Si igitur hæc promissio, quæ non nisi factum tertii pollicetur: de ipsoque tertio nil ultra promittit, quam tertium illum curaturum, ut Dux ad concordiam ueniret, nil certi decernendo, nos urgere uideatur: ut hanc promissionem præcise ratam habere debeamus, ita ut sine ea foederis per nos approbati et ratificati obseruantia euanescat, iudicet id quicunque mentis compos. Quandoquidem nostra sententia, ut peritorum consilio freti, didicimus: nos nequaquam ad ipsius promissionis obseruantiam astricti censeremur. Respondimus tamen in hoc modestius V. S. quod si huiusmodi S. V. desiderium nobis prius innotuisset, quam de ipsa salis distributione in statu Mediolani ad opus serenissimi Archiducis, fratris nostri, cum ipso Illustri Francisco Sforcia tractatum esset, nostram libenter operam nauare studuissemus, ut San. V. huiusce noti compos fieret. Verum et si fratri de esse non possumus, nos tamen cum eo curaturos, ut mediante aliqua honesta recompensa pecuniaria, ipse frater noster, ius huiusmodi distribuendi salis: V. S. ad illius uitam concederet. Id enim æquum et iustum uidebatur, ne ius illud, quod eidem fratri nostro, pro recompensa præsidii per eum præstiti ad defensionem status Mediolani, deficientibus uiribus ac copiis V. S. aliorumque foederatorum, eidem infructuosum redderetur. Alter uero ex his duobus articulis id continebat, quod ad tollendam difficultatem, quæ inter S. V. et nos incidere posset super controuersia Mutinæ et Rhegii, offerebant nostri oratores, ut, V. S. consequeretur utile ipsarum ciuitatum dominium, superioritatis, et directi domini, iure nobis semper saluo, ita ut S. V. extunc recognosceret, et acceptaret huiusmodi directum nostrum dominium ac superioritatem: uestraque Sanctitas nobis, aut agentibus nostris centena millia ducatorum aureorum (post recuperatam possessionem eorum, quæ Illustris Dux Ferrariæ a tempore obitus Leonis. x. ecclesiæ subtraxerat) persolvere deberet. Huic propositioni et oblationi respondebat uestra Sanctitas pro se et sede apostolica huiusmodi oblata acceptare, prout proponebantur: excepta

superioritate, et directo dominio nostro super dictis ciuitatibus: quam uestra Sanctitas recognoscere renuit: ne iribus et superioritati ab Apostolica sede prætensis, præiudicium fieret. Offerente tamen V. S. se contentam esse, ut ipsius superioritatis controuersia uideretur et decideretur infra tres menses tunc proximos, per V. S. et Illu. Vicerem: aut alios, qui ab utraque parte simul eligerentur. Et si huiusmodi superioritas nobis adiudicaretur, Apostolica sedes recognosceret prout ab agentibus nostris fuerat propositum. Si uero Apostolicæ sedi adiudicaretur. V. San. ex sua liberalitate, et ex eo amore, quo nos prosequi profitebatur, nobis condonaret recompensam, de qua debere mus esse contenti. Hanc V. S. responsonem, et oblationem ipsi nostri agentes, ita demum acceptauerunt, ut salua nobis essent omnia iura superioritatis, et domini directi in ipsis ciuitatibus competentia et pertinentia: quibus ob talem acceptationem præiudicium afferre non intendebant: consentientes nihilominus de huiusmodi iuribus cognosci modis, et formis, per dictam V. Sancti. propositis. Si hæc igitur tam difformiter, tam irresolute extra foederis capitula descripta in ea essent forma, quæ uel nos ad rati habitationem (quam nostri nostro nomine non promiserunt) obligaret, uel in nos actionem pararet, qua ad id urgeri possemus: nulla accedente ualida stipulatione, nec pacto firmiter uestito: ubi etiam tempus decisioni præfixum illam impossibilem redderet, consulat in his Sanct. V. peritos, et comperiet nos nec ad huiusmodi rati habitationem particularem astrictum, nec ex huius defectu percussi nobiscum foederis et per nos indifferenter, ac plane approbati obseruantiam fuisse differendam, nec contrario foedere frustrandam, seu irritandam. Ut tamen moderatius cum V. S. pro suæ personæ qualitate ageremus, ostendimus ea, quæ per nostros oratores in hac re tractata fuerant, nequaquam in nostra potestate consistere: qui nec Imperii iuribus præiudicare, nec ius tertii auferre deberemus, nec in nostra esset potestate Illu. Ducem Ferrariæ urgere ad restitutionem petitorum, nisi is armis offensibilibus coereretur: qui se Imperii uasallum profitebatur: et ea quæ restitui petebantur, de sacri Imperii feudo tenere recognoscebat: durumque uideretur pro ea re bellum in Italia instigare, supplicauimus uestræ Sanctitati, ut pro Italiæ quiete, et ne inde noui motus ibidem causarentur, dignaretur eadem Sanctitas consentire, ut res ipsa aut per iustitiæ tramites, aut per compositionem amicabilem, cum ipso Duce Ferrariæ fiendam terminaretur. Et cum huiusmodi oblata uestræ Sanctitati non placuissent, superueniente postea Reuerendissimo Sanctitatis V. Legato, Cardinale de Saluiatis ad nos transmissio: et Ve. Sanctitatis mente percepta, non recedentes a recto Iustitiæ tramite, cupientesque nihilominus quantum fas esset, Ve. Sanctitati gratificari, obtulimus eidem nos operam duros cum effectu, quod sine præiudicio iurium sacri Ro. Imperii, seu alterius cuiuslibet, posset Sanctitas uestra dum sibi expedire uideretur, sine cuiuspiam resistentia, sineque armorum apparatu, sua sponte, per se, aut suos ad id deputandos possessionem recuperare Rhegii et Ruberiæ, cum suis pertinentis tenendam et possidendam, prout antea tenebat et possidebat. Quod tamen Sanctitati uestræ non placuit: licet credere non possemus eum, qui Christi uices in terris gerit, uel unius guttæ humani sanguinis iactura, quamcunque sæcularem ditionem sibi uendicare uelle, cum id ab euangelica doctrina prorsus alienum uideretur. Quid igitur rebus sic stantibus nobis impingi possit, quod foedus a nobis non plane acceptum sea approba-

eius socero concessæ, tum etiam ex iure cesso per dictum Maximilianum Sforciam, ipsius Ducatus possessionem post Ludouici regis mortem nactus esset: nulla per eum, seu alium eius nomine noua inuestitura ab ipso Maximiliano Cæsare, nec a nobis petita, seu obtenta: sic nos et sacrum Imperium contemnendo, pluraque etiam contra decus et honorem nostrum, et ipsius sacri Romani Imperii moliendo, et in nos eiusdem feudi dominum ceruicem eleuando, armaque mouendo, prout suis propriis literis, ac notoriis gestis innouit, etiam si ualidam antea inuestituram habuisset (prout non habuit) omni illius commodo, omnique iure, ipso facto priuatus extitit: idque totum ad nos et sacrum Romanum Imperium deuolutum fuit: ut sic Illustris Franciscus Sforcia in eodem Ducatu Mediolani nullum ius posset prætere: nisi id ex nostra liberalitate, et gratia consequeretur. Non enim ex inuestitura persona ius aliquod habere potest, stante renocatione (ut præmittitur) facta per ipsum concedentem: eo scilicet tempore, quo nondum eidem Francisco Duci ius in re quæsitum dici poterat: sed duntaxat in spe, quod facilius tollitur, ubi potissime plenitudo accedit potestatis cum certa ipsius concedentis, ac reuocantis scientia. Non etiam ex cessione, seu renouatione dicti Maximiliani eius fratris primogeniti, qui nullam de eo statu habuit inuestituram, sed simplicem detentionem nullo iure suffultam: cui pariter obstat paterna inuestitura reuocatio, sicque illius concessio nullius fuit effectus. Nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat. Sed demus inuestituram eidem Ludouico patri concessam, in suo robore permanere, ipsamque Ducem Franciscum iuxta illius ordinem ad successionem uocandum, non uocatur ex ea nisi post mortem primogeniti, qui adhuc uiuit: sicque non euenit casus, qui ipsum Franciscum admittat. Non enim primogenitus simpliciter refutaui feudum ante feudi adeptionem, ut fieret locus sequenti in gradu, sed adepto feudo, ubi de fructibus pro libito eius uita comite disponere poterat etiam inuito propinquiore successore, cessit, et renouauit. Et cum id egerit paciscendo cum hostibus, et delinquendo in dominum feudi, totum illud ius, quod eidem Maximiliano primogenito competiisset, ad sacrum Imperium deuolutum extitit: sicque nos nullo iure cogebamur, etiam firma stante illa prima inuestitura, huiusmodi Ducatum Mediolani concedere ipsi Illustri Francisco Sforciæ, saltem uita comite ipsius Maximiliani primogeniti: quin immo iure merito poteramus Ducatum ipsum penes nos retinere, eoque interim uti, frui. Obicietur nobis foedus percussum cum Diuo Leone: super quo tamen nullum ualidum fundamentum in fauorem dicti Francisci Sforciæ ædificari potest. Res est inter alios acta: nihil ibidem cum duce Francisco tractatum est, nec quispiam pro eo ibidem interuenit: nullusque pro eo stipulatus extitit, cui ius stipulandi esset. Et si inter contrahentes res ageretur, emergeret quæstio, an is qui ex eo foedere se fundaret, pro parte sua impleuisset, quod debebat. Sed fateamur omnia solemniter gesta et impleta: ipsumque foedus percussum et stipulatum cum ipsomet Duce Francisco, non datur illi ex eo foedere plus iuris, quam antea haberet. Sic enim sonant illius foederis uerba: Item, quia Illustris Franciscus Sforcia Dux Barri præterdit Ducatum Mediolani sibi deberi ex ui inuestituræ per felicis memoriæ Maximilianum Cæsarem factæ, atenta renouatione fratris sui primogeniti, per quam se primum successionis locum asserit obtinere, actum extitit et conuentum, quod si idem Illustris Franc. Sforcia Ducatum ipsum recupera-

uerit, præfati contrahentes eundem in suis iuribus conseruare curabunt, ac ab omni uolentia tueri nitentur. Ecce igitur, quod hic nullum aliud ius prætendebat Dux Franciscus, quam quod prædictum est, abunde tamen eneruatum. Ecce quod hic est conuentio condicionalis, si ipse Dux Ducatum recuperauerit: quæ conditio implenda erat in forma specifica: eaque non impleta, prout ipse implere non poterat, obligatio illa euanescit. Et esto, quod foret ipsa conditio firmiter impleta, et purificata: ecce obligatio illa non disponit nisi de eo conseruando in suis iuribus: quæ (ut antea ostensum est) nulla sunt, nulliusque momenti. Si igitur nos tot titulis, totque iuribus fulti, qui Ducatum ipsum federatorum nostrorum præsidii freti, nostra tamen (ut plurimum) impensa, non sine magna nostrorum iactura, tot præclaris ducibus, ac militibus amissis, cum tanta Christiani sanguinis effusione, ex hostium manibus recuperauimus, ab eorumque faucibus eripimus, et toties illis redentibus repulsis, ac uictis seruauius, ac tutati sumus, nulla nos ad id urgente necessitate, sed pro sola reipublicæ quiete, ex nostra mera liberalitate ac munificentia, iuribus nostris tam claris, tamque apertis, omnino postpositis ac postergatis, consensimus eundem Illustris Franciscum Sforciam tanto munere dignum facere, eundemque ad dictum Ducatum admittere, ac eidem ipsius Ducatus inuestituram concedere: quis nam uis sani capitis nos de cupiditate, de ambitione, de indebita occupatione recte arguere poterit? Quis nam ex his gestis potest elicere sinistram aliquam suspicionem, quod non recto animo intenti uideamur ad ea omnia, quæ reipublicæ christianæ quietem et tranquillitatem, Italiæque libertatem conferre uidentur? At hæc non uerbo tantum obtulimus, sed et effectu præstitimus. Fecimus enim ipsum Ducem Franciscum totius status possessorem: fecimus in eius potestatem reponi et consignari omnes arcus, omnesque ciuitates, auctoritatem et administrationem omnimodam eidem permissimus: ut non solum regere, et pro libito administrare posset, fructus percipiendo: sed etiam alienando, uendendo, ac pro eius uoto disponendo. Cuius etiam alienationes, dum ad id requisiti fuimus, tanquam a uero duce factas, confirmauimus et approbauimus. Fecimus in foederibus per nos initis tum cum Adriano, tum cum Venetis, tum etiam cum cæteris, cum quibus tractauimus, eundem tanquam Mediolani ducem nominari, et includi, de eiusque tutela et conseruatione transegiimus: concessimusque tandem inuestituram dicti Ducatus, et pertinentiarum in forma amplissima. Quam ad manus equitis Billiæ ipsius ducis Francisci oratoris realiter consignauimus, sub certis conuentionibus, et obligationibus per ipsum Ducem implendis pro parte impensarum per nos in eius beneficium factarum pro adeptione et conseruatione dicti status. In quibus tamen nos ita moderate habuimus, ut nec uix quartam ipsarum impensarum partem per annorum terminos esse recuperaturi. Hæc profecto scripto patent, nullaque tergiversatione cæleri possunt: cum iam in notorietatem transiuerint. Insuper, cum de Ipsius Illustris Francisci morte dubitaretur, physicique de illius salute desperarent, hincque noua oriretur in nos suspitio V. S. Venetorum, ac aliorum Italiæ potentatum, si statum ipsum Mediolani, per mortem dicti Ducis Francisci ad sacrum Imperium reuocata, rectoque ordine Iustitiæ deuoluendum: aut in nostra potestate retineremus, aut Serenissimo fratri nostro charissimo Ferdinando Arciduci Austriæ concederemus. Cum et nostram, et ipsius fratris nostri potentiam exoxam, et formidabi-

lem habere uiderentur: potius Deo (qui nobis hæc sua clementia, et benignitate contulit) ipsique fortunæ inuidentes, quam aliqua alia justa causa perciti, placuit Vestræ Sanctitati nos per dictum eius legatum monere et hortari, quatenus pro Italiæ quiete, ac ad submoendum cuiusuis suspicionis scrupulum, in casum mortis dicti Illustris Francisci Sforciæ, Ducatum ipsum Mediolani nequaquam in nostra potestate retineremus: nec pariter ipsi Serenis. fratri nostro concederemus: sed ipsum Ducatum tali personæ tradere, de qua Italiæ potentatus nullum metum, nulliusque suspitionis obiectum habere possent. Ad eumque effectum V. S. per dictum legatum, alterum duorum nobis ad id proponi fecit, ut Ducem Borbonii, aut Dominum Georgium de Austria, Cæsaris Maximiliani naturalem filium. Annuimus tunc, licet ad id nullo iure astringeremur, quod Ducatus ipse in casum deuolutionis minime penes nos retineretur, nec etiam ipsi Serenissimo fratri nostro concederetur: obtulimusque in eum casum, dictum Ducatum conferre in personam iure merito gratam, et acceptam Vestræ Sanctitati: et de qua nihil suspicari posset, quod ad turbandum Italiæ quietem tendere uideretur: licet etiam id a V. S. acceptatum non fuerit, nec etiam aliis potentatibus gratum extiterit: nisi personam, cui in eum casum Ducatum conferre uellemus, prius nominaremus: ut discerni posset an grata, et accepta foret: non fuimus ab hac instantia alieni. Nominauimus in eum casum ipsum Illustris Borbonii ducem, quem Vestra Sanctitas primo proposuerat: in eum quidem inuestituram conferre parati, non pro commodo, aut augmento nostro, sed pro tollenda ea suspitionis rubigine, qua V. S. ac potentatum animi angebantur: pro submoenda ea umbra nostræ magnitudinis, qua intrinsecus premebantur: proque ipsius Italiæ quiete: quæ nobis semper cordi fuit, ut potius christianæ Reipub. causam, quam nostram priuatam tueremur. Quid igitur cupiditatis nobis ex his ascribi possit: si Ducatum Mediolani et statum tanti momenti, tantique ualoris (ut præmittitur) per nos recuperatum et quem licite retinere poteramus, tot titulis, totque iuribus suffulti, semel Illustri Franci. Sforciæ concessum, iterum si per illius mortem ad nos deuolueretur, ad V. S. nutum alteri concedere annuerimus: ei uidelicet, quem V. S. prius nominauerat: atque tamen iustis iuribus, tamque amplo et importanti dominio suffulti (pro quo si Iulius Cæsar reuiuiscens nostram personam indueret, aut hi qui nobis cupiditatem impingunt, forsitan etiam iusiurandum uiolandum censeret) nos ipsi non coacti, nulloque iuramenti, seu cuiusuis obligationis uinculo stricti, nostra sponte, pro ipsa repu. ius nostrum tam liquidum abrogare, et a nobis auferre consenserimus: excluso etiam proprio fratre, qui iure merito post nos cæteris omnibus anteponeendus uidebatur: cum hunc loco filii haberemus in succedenti gradu proximiorum, cui nulla ratione, nulloque iure diuino, naturali, uel ciuili, extraneus quispiam anteferendus erat? Fateamur necesse est, non hic cupiditatem, non ambitionem, non auaritiam, non dominandi, seu aliena occupandi appetitum inesse: sed potius amplissimam, uberemque largitatem, munificentiam, ac (si dicere fas est) prodigalitatem, dominandique contemptum arguere. Quod tamen publi. rei causa læto, hilarique animo ultro ac sponte præstabamus. Sed nunc submoenda restat causa illa gemitus, et doloris S. V. ac totius Italiæ, qua V. S. tantum affligitur, occupationis scilicet ipsius status Mediolani, inde per nostros duces factæ, cum obsessione arcis, in qua Dux erat, in qua re, licet

nos omni culpa excludere et liberare possemus, illam (si qua foret) in duces belli referendo, quibus dum nos monuissent de practicis, et molitionibus, quæ aduersus nos fiebant, et in nos, ac statum nostrum parabantur: Marchioque Pischariæ (ut præfertur) rei consocius, nobis illius seriem radicatus detexisset, affirmans ipsum Ducem Franciscum huiusce facinoris reum: ut se, statumque illum a nostra obedientia subtraheret, ac federatorum uiribus, non habita ratione inuestituræ, nec fidelitatis per eum præstandæ, nec impensarum, quæ nobis erant resarciendæ, in eo statu de facto potius, quam de iure tueretur: utque etiam eo decedente, federatorum præsidio, nobis exclusis, subintraret in eo statu eius frater Maximilianus Sforcia, quem iam ipso iure priuatum diximus, consentiente etiam Gallorum rege: cui ius dicti Maximiliani (si quod habuisset) cessum erat: ut quoque exercitus noster tumultuantibus populis, ad ipsiusmet ducis Francisci, suorumque agentium, et federatorum instantiam et sollicitudinem deleteretur, et in ruinam ac præcipitium deduceretur: et (si fieri posset) omnes ipsius exercitus duces, ac milites trucidarentur. Eo etiam signanter adiecto, quod cum ipse Illustris Marchio Pischariæ habito de ea re cum ipso duce Francisco colloquio, ut magis illius intrinsecum animum tentaret, an firmus in ea factionis practica remaneret, eidem duci persuadendo dixisset: quod postquam iam a nobis inuestituram obtinuerat, eratque de suo statu securus: non oporteret amplius eam practicam prosequi: idem dux respondisse fertur firmius, et commodius esse, quod iam practicum erat, atque conclusum, quam quod ex inuestitura assequi poterat: concurrente ibidem publica Italiæ salute, quæ etiam rei priuatæ anteferenda censeretur. Instabant propterea duces ipsi, ut ad has molitiones repellendas: neue maiora scandala inde sequerentur, his licentiam præberemus, ut de ipso duce Francisco, et statu Mediolani se nostro nomine assecurarent pro nostri exercitus tutela: utque exercitum ipsum, quem minuendum et pene dissoluendum (nil tale metuentes) iusseramus: non solum sustineremus, sed etiam aueremus, ni penitus ab Italia excludi uellemus. Nos autem, qui hæc non facile credebamus, sed potius conficta, simulataque putabamus: eo quod qui bella tractare solent, potius belli, quam pacis media cogitant, in hisque libentius animos eorum adoptant. Arbitrabamur enim, quod sub eo colore putassent nos cogere et urgere ad ipsum nostrum exercitum integre seruandum, sustinendumque. Dubitantes itaque ne ueluti belli cupidi, in id præcipites ruerent, ac arma præter nostram uoluntatem mouerent: cum etiam nil aliud quam pacem et quietem cuperemus, mandauimus eisdem, ne quid noui tentarent in dicto statu Mediolani, nisi in tribus casibus: Si dux Franciscus moreretur: si Galli cum Heluetiis Italiam intrarent: uel si factionum practicarum executio ex aduerso tentaretur, ut hi prius arma contra nos, exercitumque nostrum mouerent. In quolibet enim horum trium casuum consensimus, quod pro tutela exercitus nostri et rerum nostrarum, se assecurarent in dicto statu Mediolani. Verum cum Hieronymus Moronus primarius ipsius ducis Francisci consiliarius, ac ejusdem factionis (ut fertur) principalis minister, multiplicatis suis literis monuisset dictum Marchionem Pischariæ quem putabat factionis participem habere, ut rem suam disponeret, eidem affirmando reliquos factionis socios iam dispositos, paratosque esse, ut in octo, uel decem dierum spacio in nostros irruendum esset: idem Marchio participato